

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

SEKCJA CZWARTA

SPRAWA BIZIUK przeciwko POLSCE (nr 2)

(Skarga nr 24580/06)

WYROK

STRASBOURG

17 stycznia 2012 roku

Wyrok ten stanie się ostateczny zgodnie z warunkami określonymi w Artykule 44 ust. 2 Konwencji. Wyrok może podlegać korekcie wydawniczej.

W sprawie Biziuk przeciwko Polsce (nr 2),

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Sekcja Czwarta), zasiadając jako Izba w składzie:

David Thór Björgvinsson, *Przewodniczący*,

Lech Garlicki,

Päivi Hirvelä,

George Nicolaou,

Ledi Bianku,

Nebojša Vučinić,

Vincent A. de Gaetano, *sędziowie*,

oraz Lawrence Early, *Kancierz Sekcji*,

Obradując na posiedzeniu zamkniętym w dniu 13 grudnia 2011 roku,

Wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu.

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 24580/06) wniesionej w dniu 9 czerwca 2006 roku przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej do Trybunału na podstawie Artykułu 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności („Konwencja”) przez obywatela polskiego, pana Janusza Biziuka („skarżący”).

2. Skarżący, któremu przyznano pomoc prawną, był reprezentowany przez panią Z. Daniszewską-Dek, adwokat, wykonującą zawód w Białymstoku. Polski Rząd („Rząd”) reprezentowany był przez swojego Pełnomocnika, pana J. Wołasiewicza z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

3. Skarżący zarzucił, w szczególności, że pozbawienie go wolności w szpitalu psychiatrycznym było bezprawne i naruszało Artykuł 5 ust. 1 Konwencji.

4. W dniu 21 września 2009 roku skarga została zakomunikowana Rządowi. Podjęto również decyzję o jednoczesnym orzekaniu w kwestii dopuszczalności skargi i jej meritum (Artykuł 29 ust. 1).

FAKTY**I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY**

5. Skarżący urodził się w 1964 roku i mieszka w Sokółce.

6. Od 2000 roku skarżący jest zaangażowany w spór administracyjny z gminą Sokółka dotyczący planowanej budowy drogi publicznej.

7. Skarżący podnosi, że wielokrotnie był pozbawiany prawa wglądu do stosownych planów i pozwoleń budowlanych oraz że urzędnicy gminy uniemożliwiali mu dostęp do dokumentów urzędowych.

8. W dniach 3 listopada 2004 roku i 4 stycznia 2005 roku skarżącemu postawiono zarzut popełnienia kilku czynów zabronionych, w szczególności znieważenia Prokuratora Rejonowego w Białymstoku i gróźb karalnych. Następnie Sąd Rejonowy w Białymstoku nakazał poddanie skarżącego badaniu psychiatrycznemu w celu ustalenia, czy może zostać pociągnięty do odpowiedzialności karnej za wyżej wymienione czyny zabronione.

9. W dniu 8 grudnia 2004 roku skarżący został zatrzymany i umieszczony w szpitalu psychiatrycznym na obserwacji.

10. W dniu 21 grudnia 2004 roku skarżący zaatakował sędziego, który odwiedzał w szpitalu innego pacjenta. Skarżący został unieruchomiony i podano mu leki uspokajające. W dniu 23 grudnia 2004 roku szpital wystąpił do sądu o pozwolenie *post fatum* na leczenie skarżącego bez jego zgody.

11. W dniu 5 stycznia 2005 roku skarżący przeszedł badanie psychiatryczne.

12. W dniu 6 stycznia 2005 roku Sąd Rejonowy w Suwałkach wydał orzeczenie i uznał przedłużenie pobytu skarżącego w szpitalu za zgodne z prawem. Skarżący został wypisany ze szpitala tego samego dnia.

13. W dniu 5 maja 2005 roku Sąd Rejonowy w Białymstoku wydał orzeczenie, na mocy którego umorzył postępowanie karne przeciwko skarżącemu. Sąd uznał, że skarżący popełnił zarzucane mu czyny. Jednakże, nie powinien być on pociągnięty do odpowiedzialności karnej z uwagi na to, że cierpi na paranoję z elementami psychozy. Przekazano sprawę biegłym i nakazano, aby skarżący został umieszczony w szpitalu psychiatrycznym w Choroszczy.

14. W dniu 29 lipca 2005 roku Sąd Okręgowy w Białymstoku utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie.

15. Następnie, skarżący wnioskował, aby sąd umorzył postępowanie wykonawcze dotyczące jego umieszczenia w szpitalu psychiatrycznym. Twierdził, że jego stan zdrowia znacząco się poprawił. W dniu 5 października 2005 roku Sąd Rejonowy w Białymstoku oddalił jego wniosek. W dniu 2 lutego 2006 roku Sąd Okręgowy w Białymstoku utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie.

16. W międzyczasie skarżącemu postawiono zarzut napaści na pracownika gminy Sokółka. W dniu 7 kwietnia 2005 roku biegli psychiatrzy uznali, że skarżący cierpi na paranoję z elementami psychozy. W dniu 14 września 2005 roku Sąd Rejonowy w Sokółce umorzył postępowanie karne przeciwko skarżącemu i nakazał jego umieszczenie w szpitalu psychiatrycznym.

17. W dniu 23 lutego 2006 roku skarżący został zatrzymany przez policję na podstawie orzeczenia z 5 maja 2005 roku. Został następnie przetransportowany do Szpitala Psychiatrycznego w Choroszczy. Po przybyciu na miejsce został zbadany przez lekarza. Jednakże skarżący odmówił odpowiedzi na jakiekolwiek pytania.

18. W dniu 23 lutego 2006 roku skarżący wniósł zażalenie na orzeczenie, na mocy którego został umieszczony w szpitalu psychiatrycznym. Podkreślił, że jego stan w międzyczasie poprawił się i że nie został wezwany do dobrowolnego stawiennictwa w szpitalu. Podnosił, że nie mógł przygotować się do odosobnienia. W dniu 21 marca 2006 roku Sąd Okręgowy w Białymstoku utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie.

19. W dniu 24 marca 2006 roku Sąd Rejonowy w Sokółce nakazał umieszczenie skarżącego w tym samym zakładzie (Szpital Psychiatryczny w Choroszczy) na podstawie prawomocnego orzeczenia z dnia 14 września 2005 roku.

20. Skarżący następnie złożył kilka wniosków, w szczególności kolejny wniosek o zwolnienie z dnia 26 marca 2006 roku, który został oddalony 14 czerwca 2006 roku.

21. W dniu 10 czerwca 2006 roku biegła psycholog przedłożyła swoją opinię sądowi. Biegła odnotowała poprawę w emocjonalnym zachowaniu skarżącego. W dniu 13 czerwca 2006 roku dwóch biegłych psychiatrów przedłożyło sądowi wspólną opinię. Stwierdzili, że stan skarżącego znacząco się poprawił, jednakże powinien on kontynuować leczenie szpitalne.

22. W dniu 11 września 2006 roku Sąd Rejonowy w Białymstoku nakazał wypisanie skarżącego. Sąd powołał się na opinie sporządzone przez dwóch psychiatrów i psychologa. Stwierdzili oni, że stan skarżącego znacząco się poprawił i że może on kontynuować leczenie – ambulatoryjnie.

23. Skarżący uciekł ze szpitala w dniu 17 września 2006 roku.

24. W dniu 19 września 2006 roku szpital poinformował Sąd Rejonowy w Białymstoku o ucieczce skarżącego. Szpital podkreślił, że odmówił zwolnienia skarżącego, ponieważ nakazano jego odosobnienie w związku z innymi postępowaniami karnymi przeciwko skarżącemu. Szpital powołał się na orzeczenie Sądu Rejonowego w Sokółce z dnia 14 września 2005 roku.

25. Następnie skarżący wniósł pozew przeciwko Szpitalu Psychiatrycznemu w Choroszczy o odszkodowanie. Skarżył się na leczenie, które otrzymał, w szczególności fakt, że ogolono mu głowę bez jego zgody oraz że został umieszczony na oddziale zamkniętym szpitala. W dniu 28 maja 2010 roku Sąd Rejonowy w Białymstoku przyznał skarżącemu 5000 złotych tytułem odszkodowania. W dniu 30 września 2010 roku Sąd Okręgowy w Białymstoku wydał wyrok i zwiększył kwotę odszkodowania do 8000 złotych.

26. Dalsze odosobnienie skarżącego zostało zbadane przez Trybunał w skardze nr 22170/07.

II. WŁAŚCIWE PRAWO KRAJOWE I PRAKTYKA

27. Warunki pozbawienia wolności osób nie będących w pełni władz umysłowych, które nie ponoszą odpowiedzialności karnej z przyczyn medycznych, są określone w polskim Kodeksie karnym z 1997 roku:

Artykuł 93

„Sąd może orzec przewidziany w tym rozdziale środek zabezpieczający związany z umieszczeniem w zakładzie zamkniętym tylko wtedy, gdy jest to niezbędne, aby zapobiec ponownemu popełnieniu przez sprawcę czynu zabronionego związanego z jego chorobą psychiczną, zaburzeniami preferencji seksualnych, upośledzeniem umysłowym lub uzależnieniem od alkoholu lub innego środka odurzającego; przed orzeczeniem tego środka sąd wysłuchuje lekarzy psychiatrów oraz psychologa”.

Artykuł 94

„§ 1. Jeżeli sprawca, w stanie niepoczytalności określonej w art. 31 § 1, popełnił czyn zabroniony o znacznej społecznej szkodliwości i zachodzi wysokie prawdopodobieństwo, że popełni taki czyn ponownie, sąd orzeka umieszczenie sprawcy w odpowiednim zakładzie psychiatrycznym.

§ 2. Czasu pobytu w zakładzie nie określa się z góry; sąd orzeka zwolnienie sprawcy, jeżeli jego dalsze pozostawanie w zakładzie nie jest konieczne.

§ 3. Sąd może zarządzić ponowne umieszczenie sprawcy określonego w § 1 w odpowiednim zakładzie psychiatrycznym, jeżeli przemawiają za tym okoliczności wymienione w § 1 lub w art. 93; zarządzenie nie może być wydane po upływie 5 lat od zwolnienia z zakładu”.

PRAWO

I. ZARZUT WSTĘPNY RZĄDU

28. W piśmie z dnia 16 maja 2011 roku Rząd podniósł zarzut wstępny. Według Rządu skarżący przestał być ofiarą domniemanego naruszenia Konwencji w związku z wypłaceniem mu odszkodowania przyznanego przez Sąd Okręgowy w Białymstoku dnia 16 maja 2011 roku. Rząd stwierdził, że ponieważ władze krajowe uznały istnienie nieprawidłowości związanych z hospitalizacją skarżącego w Szpitalu Psychiatrycznym w Choroszczy, to tym samym zaspokojono całość roszczeń skarżącego.

29. Skarżący w odpowiedzi potwierdził otrzymanie odszkodowania w postępowaniu cywilnym. Stwierdził, że postępowanie to dotyczyło jednak jedynie jego zarzutów dotyczących poniżającego traktowania w Szpitalu Psychiatrycznym w Choroszczy, w szczególności faktu, że ogolono mu głowę i że został on umieszczony na oddziale zamkniętym szpitala. Skarżący podnosił, że nie przyznano mu żadnego odszkodowania na szczeblu krajowym w związku z jego skargami dotyczącymi Artykułu 5.

30. Trybunał powtarza, że orzeczenie lub środek korzystny dla skarżącego nie jest co do zasady wystarczający, aby pozbawić go statusu „ofiary”, chyba że władze krajowe uznają to, w sposób wyraźny lub co do istoty, a następnie naprawią naruszenie Konwencji (patrz, na przykład, następujące wyroki: *Amuur przeciwko Francji*, 25 czerwca 1996 roku, *Raporty z Orzeczeń i Decyzji* 1996-III, str. 846, ust. 36, oraz *Dalban przeciwko Rumunii* [GC], nr 28114/95, § 44, ECHR 1999-VI).

31. Odnosząc się do faktów w niniejszej sprawie, Trybunał zauważa, że skarżącemu wypłacono odszkodowanie za poniżające traktowanie, któremu został poddany w Szpitalu Psychiatrycznym w Choroszczy (patrz paragraf 23 powyżej). Jednakże, argumentacja Sądu Okręgowego w Białymstoku nie wskazuje, żeby odszkodowanie to miało również stanowić zadośćuczynienie dla skarżącego za jego skargi dotyczące Artykułu 5 Konwencji.

32. Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, Trybunał stwierdza, że skarżący może nadal twierdzić, że jest ofiarą naruszeń Artykułu 5 ust. 1 i 5 ust. 4 Konwencji.

II. DOMNIEMANE NARUSZENIE ARTYKUŁU 5 UST. 1 KONWENCJI

33. Skarżący zarzucił, że jego pozbawienie wolności poprzez umieszczenie w szpitalu psychiatrycznym było niezgodne z prawem. Skargę należy rozpatrzeć w świetle Artykułu 5 ust. 1 Konwencji, który we właściwym zakresie stanowi, co następuje:

„1. Każdy ma prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego. Nikt nie może być pozbawiony wolności, z wyjątkiem następujących przypadków i w trybie ustalonym przez prawo:

(...)

(c) zgodnego z prawem zatrzymania lub aresztowania w celu postawienia przed właściwym organem, jeżeli istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia czynu zagrożonego karą lub jeśli jest to konieczne w celu zapobieżenia popełnienia takiego czynu lub uniemożliwienia ucieczki po jego dokonaniu;

(...)

(e) zgodnego z prawem pozbawienia wolności osoby w celu zapobieżenia szerzeniu przez nią choroby zakaźnej, osoby umysłowo chorej, alkoholika, narkomana lub włóczęgi;”

A. Dopuszczalność skargi

34. W takim zakresie, w jakim skarżący skarżył się na pozbawienie go wolności w okresie od 8 grudnia 2004 roku do 6 stycznia 2005 roku, Trybunał zaznacza, iż nie jest skłonny nie stosować zasady sześciu miesięcy wyłącznie dlatego, że pozwany Rząd nie poniósł zarzutu wstępnego na podstawie tej zasady (patrz *Walker przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* (post.), nr 34979/97, ECHR 2000-I).

35. Trybunał dalej zauważa, że niniejsza skarga została złożona w dniu 9 czerwca 2006 roku, czyli ponad sześć miesięcy od dnia, w którym upłynął stosowny okres podlegający ocenie na podstawie Artykułu 5 ust. 1 (e).

36. W konsekwencji należy uznać, że ta część skargi jest niedopuszczalna z powodu niezgodności z zasadą sześciu miesięcy określoną w Artykule 35 ust. 1 Konwencji. Zatem musi ona zostać odrzucona zgodnie z Artykułem 35 ust. 4 Konwencji.

37. Trybunał ponadto zauważa, że w pozostałym zakresie skarga nie jest oczywiście bezzasadna w rozumieniu Artykułu 35 ust. 3 (a) Konwencji. Zauważa ponadto, że skarga nie jest niedopuszczalna na jakiegokolwiek innej podstawie. Musi zatem zostać uznana za dopuszczalną.

B. Meritum skargi

1. Stanowiska stron

(a) Skarżący

38. Skarżący co do zasady nie zgodził się z opiniami biegłych odnośnie swojego stanu psychicznego. Ponadto twierdził, że pozbawienie go wolności poprzez umieszczenie w szpitalu w okresie od 11 do 17 września 2006 roku było bezzasadne. Powinien być zostać zwolniony ze szpitala w dniu 11 września 2006 roku [w oryginale 2007 rok – przypis tłumacza].

(b) Rząd

39. Rząd stwierdził, że środki zastosowane wobec skarżącego wynikały z orzeczenia sądu z dnia 5 maja 2005 roku. Wyrok sądu, w którym orzeczono chorobę psychiczną skarżącego, był oparty na rzetelnej, uczciwej, szczegółowej, logicznej i przekonującej opinii z dnia 31 stycznia 2005 roku sporządzonej przez dwóch biegłych psychiatrów i jednego biegłego psychologa. Nawet jeżeli obserwację nakazano w innej

sprawie (przez Sąd Rejonowy w Białymstoku), lekarze mogli korzystać z [jej] wyników dla celów drugiego postępowania.

40. Rząd twierdził ponadto, że skarżący został przebadany przez lekarza w momencie przyjęcia do Szpitala Psychiatrycznego w Choroszczy. Jednakże, odmówił on odpowiedzi na jakiekolwiek pytania lekarza. Rząd twierdził również, że niniejsza skarga została złożona w dniu 9 czerwca 2006 roku. W tamtym czasie, zgodnie z opinią biegłego z dnia 13 czerwca 2006 roku, stan skarżącego nadal uzasadniał dalsze odosobnienie. W rezultacie Rząd był zdania, że roszczenia skarżącego i skargi powinny być interpretowane jako objawy psychozy.

41. Odnośnie okresu po 11 września 2006 roku Rząd twierdził, że nie było możliwe zsynchronizowanie wydania identycznych orzeczeń w tym samym dniu przez dwa sądy (Sokółka i Białystok). Utrzymywał on, że środek polegający na odosobnieniu jest zawsze stosowany w przypadku tego rodzaju czynów zabronionych, o które został oskarżony skarżący. Rząd podkreślał ponadto, że skarżący zostałby niezwłocznie zwolniony ze szpitala po uchyleniu przez Sąd Rejonowy w Białymstoku stosowanego środka, gdyby nie inny środek polegający na odosobnieniu pozostający w mocy, zastosowany przez Sąd Rejonowy w Sokółce.

2. Ocena Trybunału

(a) Zasady ogólne

42. Przy dokonaniu ustaleń, czy skarżący był osobą umysłowo chorą w rozumieniu Artykułu 5 ust. 1 (e), Trybunał przypomina, że osoba nie może zostać pozbawiona wolności w związku ze swoją chorobą umysłową, chyba że spełnione zostaną trzy minimalne warunki: jej choroba umysłowa musi zostać wiarygodnie stwierdzona, to znaczy rzeczywiste zaburzenie psychiczne musi zostać stwierdzone przez właściwy organ na podstawie obiektywnej wiedzy medycznej; zaburzenie psychiczne musi być takiego rodzaju i natężenia, które uzasadniają przymusowe odosobnienie, a zasadność przedłużającego się odosobnienia musi zależeć od uporczywości takiej choroby (patrz następujące wyroki: *Winterwerp przeciwko Królestwu Niderlandów*, 24 października 1979 roku, § 39, Seria A nr 33; *Johnson przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, 24 października 1997 roku, § 60, Raporty z Wyroków i Postanowień 1997-VII, *Sabeva przeciwko Bułgarii*, nr 44290/07, § 56, 10 czerwca 2010 roku). Władze krajowe mają pewien margines swobody co do oceny zasadności diagnoz klinicznych, ponieważ to do nich przede wszystkim należy ocena dowodów w danej sprawie: zadaniem Trybunału jest natomiast analiza orzeczeń takich władz w świetle Konwencji (patrz *Winterwerp*, powołany powyżej, ust. 40, oraz *Luberti przeciwko Włochom*, 23 lutego 1984 roku, § 27, Seria A nr 75).

43. Trybunał przypomina dalej, że wyrażenia „zgodne z prawem” i „w trybie ustalonym przez prawo” użyte w Artykule 5 ust. 1 co do zasady

odnoszą się do prawa krajowego i zawierają obowiązek przestrzegania prawa materialnego i procesowego obowiązującego w danym kraju. Pomimo że to do władz krajowych, w szczególności sądów, należy wykładnia i zastosowanie prawa krajowego, zgodnie z Artykułem 5 ust. 1 nieprzestrzeganie prawa krajowego pociąga za sobą naruszenie Konwencji, a Trybunał może i powinien ocenić, czy takie prawo było przestrzegane (patrz, między innymi, *Benham przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, 10 czerwca 1996 roku, § 41, *Raporty* 1996-III.).

44. Zgodność z prawem krajowym nie jest, jednakże, wystarczająca: Artykuł 5 ust. 1 wymaga ponadto, aby każdy przypadek pozbawienia wolności był zgodny z zasadą ochrony jednostki przed arbitralnością (patrz, między innymi, *Winterwerp* powołany powyżej § 37 oraz *Witold Litwa przeciwko Polsce*, nr 26629/95, § 78, ECHR 2000-III). Podstawową zasadą jest to, że żadne arbitralne pozbawienie wolności nie może być zgodne z Artykułem 5 ust. 1, a pojęcie „arbitralności” zastosowane w Artykule 5 ust. 1 wykracza poza brak zgodności z prawem krajowym, dlatego też pozbawienie wolności może być zgodne z prawem krajowym, ale jednocześnie arbitralne i dlatego niezgodne z Konwencją (patrz, *Saadi przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* [GC], nr 13229/03, ust. 67, ECHR 2008-...).

(b) Okres przed 11 września 2006 roku

45. Wracając do okoliczności niniejszej sprawy, Trybunał najpierw zbada, czy rzetelnie wykazano, że skarżący jest osobą umyślowo chorą w sposób i stopniu wymagającym przymusowego odosobnienia. W tym celu Trybunał odnotowuje, że w 2004 roku skarżącemu przedstawiono zarzut popełnienia kilku czynów zabronionych, w szczególności kierowania gróźb. Następnie został poddany obserwacji psychiatrycznej, pod koniec której, w styczniu 2005 roku, biegli psychiatrzy doszli do wniosku, że cierpi on na paranoję z elementami psychozy. Na podstawie tej opinii Sąd Rejonowy w Białymstoku umorzył postępowanie przeciwko skarżącemu i nakazał jego umieszczenie w szpitalu psychiatrycznym (patrz paragrafy 8–13 powyżej).

46. Prawdą jest, że zatrzymanie skarżącego i jego pierwotne umieszczenie w szpitalu psychiatrycznym w lutym 2006 roku odbyły się na podstawie opinii biegłego sporządzonej w styczniu 2005 roku. Jednakże, już na początku czerwca 2006 roku przedstawiono sądowi dowód z opinii biegłego potwierdzający konieczność kontynuowania odosobnienia skarżącego (patrz akapit 21 powyżej). Następnie, na posiedzeniu z dnia 11 września 2006 roku Sąd Rejonowy w Białymstoku uzyskał od biegłych dodatkowe dowody.

47. Podczas gdy skarżący krytykował opinie biegłych, Trybunał nie widzi powodu, dla którego miałby wątpić w to, że biegli byli w pełni wykwalifikowani i oparli swoje wnioski na swej najlepszej profesjonalnej

ocenie. Wobec tych rozważań i zważywszy na fakt, że sąd krajowy mógł w dużo lepszy sposób ocenić opinie biegłych i, co do zasady, ocenić kwestię faktyczną polegającą na tym, czy skarżący cierpiał na zaburzenie psychiczne, Trybunał nie widzi powodów dla podważania tej oceny (patrz *Sabeva*, powołany powyżej, ust. 58). Trybunał ponadto wyraża przekonanie, że zaburzenie skarżącego było takiego rodzaju i stopnia, które wymagało zastosowania odosobnienia.

48. Trybunał uznaje, że „rzetelnie wykazano”, że skarżący był umyślowo chory w rozumieniu Artykułu 5 ust. 1 (e).

49. Trybunał ponadto zauważa, że umieszczenie skarżącego w szpitalu psychiatrycznym orzeczono w dniu 5 maja 2005 roku przez Sąd Rejonowy w Białymstoku na podstawie artykułu 94 Kodeksu karnego. Sąd Rejonowy następnie przeanalizował warunki dalszego pozbawienia wolności i w dniu 11 września 2006 roku potwierdził, że stan skarżącego znacząco się poprawił i że może on być leczony ambulatoryjnie. Z tych powodów sąd nakazał wypisanie skarżącego ze szpitala. Wreszcie, Trybunał jest zdania, że sądy krajowe nie postępowały arbitralnie w swoich orzeczeniach dotyczących odosobnienia skarżącego.

50. Wobec powyższego Trybunał konkluduje, że hospitalizacja skarżącego w okresie od 23 lutego 2006 roku do 11 września 2006 roku była „zgodna z prawem” w rozumieniu Artykułu 5 ust. 1 (e) Konwencji.

51. W związku z powyższym Trybunał nie stwierdza naruszenia Artykułu 5 ust. 1 (e).

(c) Okres po 11 września 2006 roku

52. Odnośnie okresu pomiędzy 11 września a 17 września 2006 roku, Trybunał uznał, że pierwszoplanową kwestią jest, czy w sposób wiarygodny zostało wykazane, że skarżący cierpiał z powodu zaburzeń psychicznych.

53. W tym względzie Trybunał zauważa, że w kwietniu 2005 roku biegli psychiatrzy stwierdzili, że skarżący cierpi na paranoję z elementami psychozy. Następnie, 14 września 2005 roku Sąd Rejonowy w Sokółce umorzył postępowanie karne przeciwko skarżącemu i nakazał umieszczenie go w szpitalu psychiatrycznym. W dalszej kolejności, 11 września 2006 roku, w ramach innego postępowania karnego prowadzonego przeciwko skarżącemu, Sąd Rejonowy w Białymstoku uznał, że stan skarżącego znacząco się poprawił i nakazał zwolnienie go ze szpitala (patrz paragrafy 16 i 22 powyżej). Jednakże, szpital odmówił zwolnienia skarżącego, powołując się na orzeczenie z dnia 14 września 2005 roku.

54. Trybunał po pierwsze zauważa, że orzeczenie Sądu Rejonowego w Białymstoku z dnia 11 września 2006 roku, w którym stwierdzono, że stan skarżącego znacząco się poprawił, zostało zignorowane przez władze krajowe. Wniosek szpitala co do braku podstaw do zwolnienia skarżącego w dniu 11 września 2006 roku nie był oparty na żadnych nowych

dowodach medycznych, ale na wcześniejszym orzeczeniu z dnia 14 września 2005 roku, nakazującym odosobnienie. Należy zauważyć, że w tym orzeczeniu powoływano się na opinię biegłego z dnia 7 kwietnia 2005 roku. Ponadto, nowsze dowody z opinii biegłych z czerwca 2006 roku nie zostały wzięte pod uwagę (patrz paragraf 21 powyżej). W tym zakresie Trybunał powtarza, że opinia lekarska musi być oparta na rzeczywistym stanie zdrowia psychicznego danej osoby, a nie wyłącznie na zdarzeniach z przeszłości. Opinia lekarska nie może być uznana za wystarczającą do uzasadnienia pozbawienia wolności, jeżeli od jej wydania upłynął znaczący okres czasu (patrz *Witek przeciwko Polsce*, nr 13453/07, ust. 41, 21 grudnia 2010 roku). W rezultacie Trybunał uznaje, że orzeczenie sądu krajowego dotyczące zdrowia psychicznego danej osoby powinno co do zasady uchylać wszystkie wcześniejsze orzeczenia.

55. Trybunał nie jest zatem przekonany, że „prawdziwe zaburzenie psychiczne” dla celów Artykułu 5 ust. 1 (e) Konwencji zostało „ustalone” dnia 11 września 2006 roku.

56. Wobec powyższego Trybunał uważa, że nie zostało „rzetelnie wykazane”, że stan psychiczny skarżącego uzasadniał jego odosobnienie w okresie od 11 do 17 września 2006 roku. W rezultacie Trybunał uważa, że hospitalizacja skarżącego w okresie od 11 do 17 września 2006 nie była „zgodna z prawem” w rozumieniu Artykułu 5 ust. 1 (e) Konwencji. Zatem doszło do naruszenia tego postanowienia.

III. DOMNIEMANE NARUSZENIE ARTYKUŁU 5 UST. 4 KONWENCJI

57. Skarżący zarzucił nadto nadmierną długość postępowania, w ramach którego chciał podważyć legalność swojego pozbawienia wolności w szpitalu psychiatrycznym. Skarga winna zostać zbadana na podstawie Artykułu 5 ust. 4 Konwencji, który stanowi, co następuje:

„Każdy, kto został pozbawiony wolności przez zatrzymanie lub aresztowanie, ma prawo odwołania się do sądu w celu ustalenia bezzwłocznie przez sąd legalności pozbawienia wolności i zarządzenia zwolnienia, jeżeli pozbawienie wolności jest niezgodne z prawem”.

58. Rząd zakwestionował ten argument.

A. Dopuszczalność skargi

59. Rząd podniósł zarzut wstępny, twierdząc, że skarżący nie wyczerpał dostępnych mu krajowych środków odwoławczych. Nie złożył skargi w trybie Ustawy z dnia 17 czerwca 2004 roku o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki („Ustawa z 2004 roku”). Nie wystąpił również z powództwem cywilnym o odszkodowanie w trybie artykułu 417 Kodeksu

cywilnego

w związku z przewlekłością postępowania.

60. Skarżący odpowiedział, że te środki nie miały zastosowania w jego przypadku. Ponadto podkreślił, że Rząd nie przedstawił żadnych przykładów spraw krajowych, które wskazywałyby, że środki te mogły być skuteczne.

61. Trybunał powtarza, że zasada wyczerpania krajowych środków odwoławczych zawarta w Artykule 35 ust. 1 Konwencji wymaga zwykłego odwołania się przez skarżącego do środków, które są dostępne i wystarczające do zadośćuczynienia zarzucanym naruszeniom. Istnienie danych środków odwoławczych musi być wystarczająco pewne nie tylko w teorii, ale również w praktyce, w przeciwnym razie nie będą one miały wymaganej dostępności i skuteczności (patrz, między innymi, *Orchowski przeciwko Polsce*, nr 17885/04, § 105, ECHR 2009-... (fragmenty); *Norbert Sikorski przeciwko Polsce*, nr 17599/05, § 108, 22 października 2009 roku).

62. Trybunał zauważa, że Rząd nie wykazał by przepisy Kodeksu cywilnego, na których się opierał, umożliwiłyby otrzymanie dochodzonego zadośćuczynienia. Ponadto, Trybunał zauważa, że Rząd nie nawiązał do żadnych orzeczeń sądów krajowych wskazujących, że osobom w sytuacji podobnej do skarżącego udało się szybko otrzymać orzeczenia. Oznacza to, że zarzut Rządu należy odrzucić.

63. Trybunał zauważa, że skarga ta nie jest w sposób oczywisty bezzasadna w rozumieniu Artykułu 35 ust. 3 (a) Konwencji. Zauważa ponadto, że skarga nie jest niedopuszczalna na jakiegokolwiek innej podstawie. Musi zatem zostać uznana za dopuszczalną.

B. Meritum sprawy

1. Stanowiska stron

64. Skarżący utrzymywał, że postępowanie związane z zażaleniem na zgodność z prawem umieszczenia go w szpitalu psychiatrycznym było skrajnie przewlekłe (patrz paragraf 18 powyżej). Odniósł się również do swojego wniosku o zwolnienie ze szpitala psychiatrycznego z dnia 26 marca 2006 roku i swoich dalszych wniosków z dnia 30 marca 2006 roku, 4 kwietnia 2006 roku, 24 kwietnia 2006 roku i 26 kwietnia 2006 roku, które zostały rozpatrzone w dniu 10 maja 2006 roku i ostatecznie oddalone 14 czerwca 2006 roku (patrz paragraf 20 powyżej).

65. Rząd stwierdził, że właściwe władze działały zgodnie ze standardami określonymi przez Trybunał. Sprawa skarżącego została przeprowadzona szybko i bezzwłocznie. Pomimo dużej liczby różnych wniosków i żądań wszystkie wnioski skarżącego zostały rozpatrzone bez zbędnej zwłoki.

2. Ocena Trybunału

66. Trybunał powtarza, że na mocy Artykułu 5 ust. 4 osoba umyślowo chora przymusowo przebywająca w odosobnieniu w zakładzie psychiatrycznym przez nieokreślony lub przedłużający się okres czasu jest co do zasady uprawniona, w każdym razie wtedy, kiedy nie ma w tym zakresie automatycznej okresowej weryfikacji o charakterze sądowym, do domagania się przeprowadzania postępowania, w rozsądnych odstępach czasu, przed sądem, aby zweryfikować „legalność” – w rozumieniu Konwencji – swojego pozbawienia wolności (patrz *Winterwerp*, powołany powyżej, § 55).

67. Trybunał powtarza, że Artykuł 5 ust. 4, gwarantując osobom zatrzymanym bądź aresztowanym prawo do oceny legalności ich zatrzymania, również zawiera prawo, po wszczęciu takiego postępowania, do szybkiego otrzymania orzeczenia sądowego dotyczącego legalności zatrzymania i nakazania jego zakończenia, jeżeli zostanie ono uznane za bezprawne (patrz, na przykład, *Baranowski przeciwko Polsce* nr 28358/95, § 68, ECHR 2000-III).

68. Ustalenie, czy odpowiednie orzeczenia zostały wydane „bezzwłocznie” w rozumieniu tego przepisu zależy od szczególnych okoliczności danej sprawy. W niektórych przypadkach złożoność kwestii medycznych lub innych związanych z ustaleniem, czy dana osoba powinna zostać zatrzymana w szpitalu czy z niego wypisana, może być czynnikiem, który zostanie wzięty pod uwagę przy ocenie zgodności z wymogami Artykułu 5 ust. 4 (patrz *Witek*, powołany powyżej, § 57).

69. W niniejszej sprawie Trybunał zauważa, że apelacja skarżącego od orzeczenia z dnia 23 lutego 2006 roku, zgodnie z którym skarżący miał zostać umieszczony w szpitalu psychiatrycznym, została rozpatrzona dopiero 21 marca 2006 roku (patrz paragrafy 17 i 18 powyżej). Jego kolejne wnioski o zwolnienie ze szpitala również były rozpatrywane z pewnym opóźnieniem (patrz paragraf 20 powyżej).

70. Prawdą jest, że te okresy mogą na pierwszy rzut oka nie wydawać się nadmiernie długie. Jednakże, Rząd nie powoływał się na to, że złożone kwestie wpływały na ustalenie legalności pozbawienia wolności skarżącego lub że sądy potrzebowały uzyskać dowody z opinii biegłych. Mając na względzie powyższe, Trybunał konkluduje, że te opóźnienia nie mogą zostać uznane za zgodne z wymogiem „bezzwłoczności” zawartym w Artykule 5 ust. 4 (patrz na przykład *Butusov przeciwko Rosji*, nr 7923/04, § 35, 22 grudnia 2009 roku, *Rehbock przeciwko Słowenii*, nr 29462/95, § 86, 87, ECHR 2000-XII, *Witek* powołany powyżej ust. 59).

71. Trybunał tym samym uznaje, że doszło do naruszenia Artykułu 5 ust. 4 Konwencji.

IV. INNE DOMNIEMANE NARUSZENIA KONWENCJI

72. Skarżący zarzucił na podstawie Artykułu 6 Konwencji, że postępowanie cywilne przeciwko niemu było nierzetelne.

73. Trybunał uznaje, że fakty sprawy nie zawierają żadnych oznak naruszenia powyższego postanowienia. Wynika stąd, że skargi te są w sposób oczywisty nieuzasadnione w rozumieniu Artykułu 35 ust. 3 i muszą zostać odrzucone zgodnie z Artykułem 35 ust. 4.

V. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

74. Artykuł 41 Konwencji stanowi:

„Jeżeli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeżeli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi taka potrzeba, o przyznaniu słusznego zadośćuczynienia pokrzywdzonej stronie”.

A. Szkoda

75. Skarżący wystąpił o przyznanie mu kwoty 5580 euro (EUR) z tytułu szkody majątkowej oraz 8000 euro z tytułu szkody niemajątkowej.

76. Rząd zakwestionował to roszczenie.

77. Trybunał nie stwierdza istnienia jakiegokolwiek związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy stwierdzonym naruszeniem a podnoszoną szkodą materialną; a zatem odrzuca to roszczenie. Z drugiej zaś strony Trybunał zasądza skarżącemu kwotę 2500 euro z tytułu szkody niematerialnej.

B. Koszty i wydatki

78. Prawnik skarżącego wносиła o kwotę 950 złotych z tytułu kosztów i wydatków poniesionych przed sądem krajowym (koszty przejazdu i koszty korespondencji) i kwotę 8000 złotych tytułem kosztów poniesionych przed Trybunałem.

79. Rząd zakwestionował to roszczenie.

80. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału skarżący jest uprawniony do zwrotu kosztów i wydatków jedynie w takim zakresie, w jakim zostanie wykazane, że te koszty i wydatki zostały rzeczywiście poniesione, były niezbędne, a ich wielkość była rozsądna. W niniejszej sprawie, mając na uwadze posiadane dokumenty i powyższe kryteria, Trybunał odrzuca roszczenie o zwrot kosztów i wydatków poniesionych w ramach postępowania krajowego i dopuszcza roszczenie skarżącego w całości, pomniejszone o 850 euro już otrzymane przez skarżącego w ramach

pomocy prawnej udzielonej przez Radę Europy. Trybunał zasądza zatem kwotę 1150 euro.

C. Odsetki z tytułu zwłoki

81. Trybunał uznaje za właściwe, że stawka odsetek z tytułu zwłoki powinna zostać oparta na krańcowej stopie pożyczkowej Europejskiego Banku Centralnego, do której należy dodać trzy punkty procentowe.

Z TYCH POWODÓW TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE

1. *Uznaje* za niedopuszczalną skargę dotyczącą zarzutu pozbawienia wolności skarżącego poprzez umieszczenie go w szpitalu psychiatrycznym w okresie od 8 grudnia 2004 roku do 6 stycznia 2005 roku, natomiast pozostałą część skargi uznaje za dopuszczalną;
2. *Stwierdza*, że nie nastąpiło naruszenie Artykułu 5 ust. 1 Konwencji w zakresie okresu od 23 lutego 2006 roku do 11 września 2006 roku;
3. *Stwierdza*, że nastąpiło naruszenie Artykułu 5 ust. 1 Konwencji w zakresie okresu od 11 do 17 września 2006 roku;
4. *Stwierdza*, że nastąpiło naruszenie Artykułu 5 ust. 4 Konwencji;
5. *Stwierdza*
 - (a) że pozwane Państwo ma zapłacić skarżącemu, w terminie trzech miesięcy od dnia, w którym wyrok stanie się ostateczny zgodnie z Artykułem 44 ust. 2 Konwencji, następujące kwoty, w przeliczeniu na złote polskie według kursu obowiązującego w dniu rozliczenia:
 - (i) 2500 euro (dwa tysiące pięćset euro), plus jakikolwiek podlegający płatności podatek, w zakresie szkody niematerialnej;
 - (ii) 1150 euro (tysiąc sto pięćdziesiąt euro), plus jakikolwiek podlegający płatności podatek przez skarżącego, w zakresie kosztów i wydatków;
 - (b) że od wygaśnięcia powyższego trzymiesięcznego terminu do momentu zapłaty płatne od tej sumy będą zwykłe odsetki obliczone na podstawie krańcowej stopy procentowej Europejskiego Banku Centralnego plus trzy punkty procentowe;
6. *Oddala* pozostałą część roszczenia skarżącego o słuszne zadośćuczynienie.

Sporządzono w języku angielskim i obwieszczono na piśmie w dniu 17 stycznia 2012, zgodnie z Regułą 77 ust. 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Lawrence Early
Kancierz

David Thór Björgvinsson
Przewodniczący